

УДК 330.658.2

DOI: <https://doi.org/10.32782/2224-6282/153-7>

Герасимчук О. В.

аспірант,

Житомирський державний технологічний університет

Gerasimchuk Alexander

Zhytomyr State Technological University

ШЛЯХИ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ФІНАНСОВИХ РЕСУРСІВ ПІДПРИЄМСТВА

У статті розглянуто шляхи підвищення ефективності використання підприємством фінансових ресурсів. Визначено, що важливими напрямками формування системи ефективного управління використанням ресурсного потенціалу є: ефективне використання трудових ресурсів; забезпечення стабільності формування й ефективності використання внутрішніх і зовнішніх фінансових ресурсів; розвиток інноваційних процесів та впровадження їх у діяльність. Розглянуто створену модель підвищення ефективності використання фінансових ресурсів на прикладі Концерну «Військторгсервіс». Відомо, що для поліпшення фінансового добробуту підприємства необхідне раціональне, економне використання наявних фінансових ресурсів. Із цієї причини у статті акцент зроблено на понятті «ефективне використання фінансових ресурсів». Таким чином, Концерну необхідно використовувати комплексний підхід до управління своїми фінансовими ресурсами.

Ключові слова: фінансові ресурси, підприємство, мирова угода, управління, ресурсний потенціал.

WAYS TO INCREASE THE EFFICIENCY OF USE OF FINANCIAL RESOURCES OF THE ENTERPRISE

The article discusses ways to improve the efficiency of use of financial resources by an enterprise. It was stated that in order to effectively manage the enterprise resource potential, it is necessary to form the subject's mission; building goals of the enterprise; analysis of external factors (identification of potential threats and opportunities) and internal environments; assessment of resource efficiency, which should include a set of indicators and criteria to further determine the optimal direction of enterprise resource management and control as a basic and necessary step to build a system of effective management of enterprise resource potential. It is determined that the important directions of formation of the system of effective management of the use of resource potential are: efficient use of labor resources; ensuring the stability of formation and efficiency of use of internal and external financial resources; development of innovation processes and their implementation. The problem of managing the formation and use of financial resources must be analyzed at a strategic, tactical and operational level. In order to ensure an effective solution to the economic and social problems of the enterprise, it is necessary to learn how to distribute financial resources and choose the best options for increasing capital both from external and internal financial resources. The created model of increase of efficiency of use of financial resources on an example of Concern "Vytorgservice" is considered. So, the Concern is a state-owned economic association based on state property in the form of a concern. The concern belongs to the sphere of management of the Ministry of Defense of Ukraine. Under the terms of the agreement, a significant increase of the revenue part of the Voentorgservice Concern (hereinafter referred to as Concern) is planned, taking into account the possibilities in the future, and above all taking into account the real, to date, state of financial and economic activity of the Concern. It is known that to improve the financial well-being of the company requires rational, economical use of available financial resources. For this reason, the article focuses on the concept of "efficient use of financial resources" Therefore, the Group needs to take a comprehensive approach to managing its financial resources.

Keywords: financial resources, enterprise, amicable settlement, management, resource potential.

JEL classification: G3, G32, L53

Постановка проблеми. Сучасні зміни, що відбуваються нині у фінансовій системі, а саме реальні трансформації фінансової системи, формування єдиного міжнародного фінансового простору, реально обтяжують взаємозв'язок підприємств із зовнішнім і внутрішнім фінансовими середовищем, міняються можливості фінансової діяльності вітчизняних підприємств у стратегічному періоді, загострюються проблеми ефективності використання фінансових ресурсів.

Із метою глобалізаційного розвитку економіки України потрібно підвищити ефективність використання фінансових ресурсів підприємств. Таким чином, для забезпечення ефективного управління фінансовими ресурсами підприємств необхідно вдосконалювати і розвивати наявні, а також розробляти нові методичні підходи. Одним із найважливіших видів ресурсів є фінансові.

Сьогодні у чинних нормативно-законодавчих актах в Україні поняття «фінансові ресурси» часто використовується, але донині відсутні чіткі визначення даного терміна. Крім того, різні вчені-економісти у своїх дослідженнях не мають єдиної позиції щодо даного визначення. Отже, зважаючи на вищезазначені проблеми, актуальність дослідження не викликає сумніву.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вагомий внесок у вдосконалення формування та управління фінансовими ресурсами зробили як і зарубіжні, так і вітчизняні вчені, зокрема: О. Близнюк, О. Віханський, П. Горпинченко, М. Маркова, В. Маркова, М. Поддєрьогін, С. Стоянова, А. Шеремет, Р. Фатхутдінов та ін.

Проте проблеми вдосконалення формування та управління фінансовими ресурсами на підприємстві

все ще залишаються актуальними, незважаючи на вагомих внесок дослідників.

Мета статті полягає у дослідженні проблем формування та використання, фінансових ресурсів, а також пошуку шляхів підвищення ефективності управління ними з метою поліпшення фінансової діяльності підприємства (на прикладі Концерну «Військторгсервіс»).

Виклад основного матеріалу. Сьогодні в умовах кризової економічної ситуації вітчизняним підприємствам необхідно акцентувати увагу на детальному аналізі досліджень у сфері управління ресурсним потенціалом. Результативне управління ресурсним потенціалом підприємств має в сучасному суспільстві швидко змінюватися, пристосовуватися до ринкових умов, але при цьому встигати виробляти якісну продукцію, надавати послуги та забезпечувати успішний розвиток підприємства [5].

Під час створення системи ефективного управління ресурсним потенціалом підприємства на першому місці стоїть формування місії суб'єкта господарювання, в якій має бути встановлено призначення підприємства і його значення у суспільстві. Наступним етапом є побудова цілей діяльності підприємства. Крім того, велике значення під час формування ефективного управління ресурсним потенціалом підприємств має аналіз чинників зовнішнього (виявлення потенційних загроз та можливостей) та внутрішнього середовища [2].

Наступним кроком формування системи ефективного управління ресурсним потенціалом є оцінювання ефективності використання ресурсів, яка має включати в себе сукупність показників та критеріїв для подальшого визначення оптимального напрямку управління ресурсами підприємства. Констатуємо, що в майбутньому це дасть можливість зрозуміти, як функціонує суб'єкт господарювання, чи досягаються поставлені цілі.

Система показників має велике значення для оцінювання ефективності, але при цьому економічний ефект досягається за рахунок виробництва якісної продукції, надання відповідних послуг та отримання прибутку [6].

Управління ефективністю ресурсного потенціалу необхідно розглядати як допоміжний етап, який повинен містити такі напрями, як якість управління та управління результатами. Якість управління включає у себе культуру управління та формується за рахунок мотивації та контролю над поставленими цілями підприємства. Напрямок «управління результатами діяльності» характеризується сукупністю систематичних процедур і підходів, які можуть використовуватися з метою оцінки результатів діяльності підприємства.

Контроль як основний та необхідний етап є кінцевим кроком побудови системи ефективного управління ресурсним потенціалом підприємств; окрім того, він має використовувати системи спостереження і перевірки відповідності використання ресурсів підприємства встановленим нормам та стандартам [7].

Ефективність досягається за рахунок реалізації послідовних дій, які здійснюються під час управління. Забезпечення внутрішньої рухливості та гнучкості підприємства є основою ефективного управління ресурсним потенціалом підприємства та досягнення його загального економічного розвитку.

Важливими напрямками формування системи ефективного управління використанням ресурсного потенціалу є: ефективне використання трудових ресурсів; забезпечення

стабільності формування й ефективності використання внутрішніх і зовнішніх фінансових ресурсів; розвиток інноваційних процесів і впровадження їх у діяльність.

Проблему управління формуванням та використанням фінансових ресурсів необхідно аналізувати на стратегічному, тактичному та оперативному рівнях. На стратегічному рівні головним чинником управління є забезпечення необхідним обсягом фінансових ресурсів найбільш вагомим проектам та заходів, результатом яких можуть стати зміни фінансового стану підприємства, швидка зміна структури усіх активів та ін. [3].

Тактичний рівень управління фінансовими ресурсами підприємств характеризується пошуком та розподілом необхідної кількості фінансових ресурсів для забезпечення окремих напрямів діяльності підприємства (закупівлі, виробництва, збуту) та його середньо- та короткотермінових цілей. Комплексна система заходів із розподілу та контролю фінансових ресурсів для забезпечення діяльності підприємства розглядається оперативним управлінням [1; 2].

Удосконалення організації управління фінансовими ресурсами підприємств необхідно розглядати як один із головних чинників підвищення ефективності їх формування та використання, що в подальшому забезпечить високий рівень планування фінансових ресурсів, прийняття оптимальних рішень, включаючи їх економічний ефект [7].

Для забезпечення ефективного розв'язання економічних і соціальних завдань підприємству необхідно навчитися розподіляти фінансові ресурси та вибрати оптимальні варіанти збільшення капіталу як за рахунок зовнішніх, так і внутрішніх фінансових ресурсів.

Нами було проведено економічний аналіз Концерну «Військторгсервіс» (далі – Концерн). У процесі дослідження ми показали вдосконалення організації управління фінансовими ресурсами підприємства.

Отже, Концерн є державним господарським об'єднанням, заснованим на державній власності у формі концерну. Концерн належить до сфери управління Міністерства оборони України, здійснює свою діяльність на основі та відповідно до законодавства України і Статуту Концерну, який затверджується уповноваженим органом управління.

Метою діяльності Концерну є забезпечення єдиної системи управління, координації і централізації функцій науково-технічного і виробничого розвитку, інвестиційної, фінансової, зовнішньоекономічної, іншої діяльності учасників Концерну; забезпечення контролю над ефективним використанням державного майна, закріпленого за учасниками Концерну; забезпечення Збройних сил України та інших військових формувань продукцією (товарами, роботами, послугами). У результаті проведеного економічного аналізу Концерну ми розглянули мирову угоду як один із напрямів відновлення платоспроможності підприємства.

В умовах мирової угоди планується значне збільшення дохідної частини Концерну «Військторгсервіс» з урахуванням можливостей у майбутньому та, насамперед, з урахуванням реального стану фінансово-господарської діяльності Концерну, а саме:

1) Відокремленими структурними підрозділами Концерну організовано виїзну торгівлю на територіях: 235 загальновійськового полігону (Миколаївська обл., с. Ульяновка), 33 загальновійськового полігону (Черні-

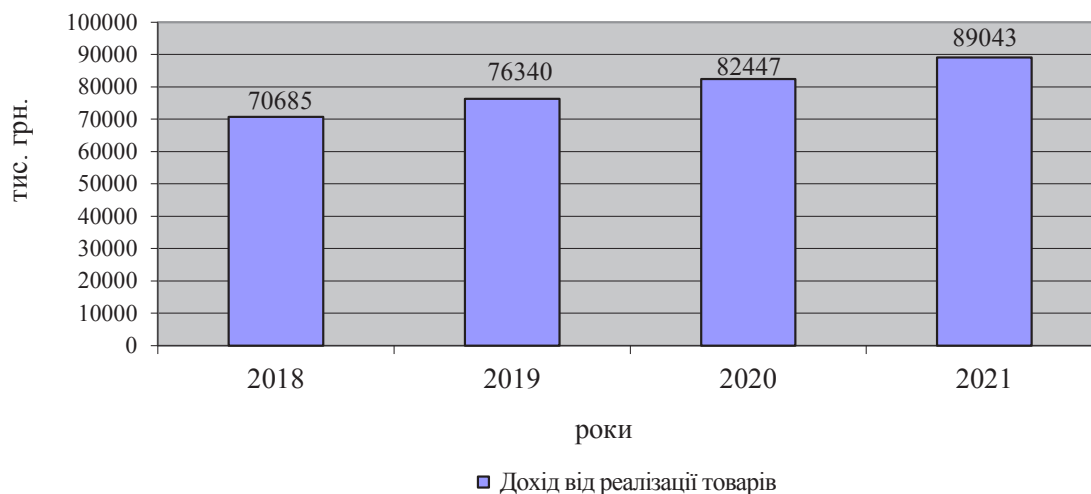

Рис. 1. Дохід від реалізації товарів по галузі «Торгівля»

гівська обл., смт Десна), 37 загальновійськового полігону ВДВ (Житомирська обл., с. Перлівка), 233 загальновійськового полігону (м. Рівне), 184 навчального центру Академії сухопутних військ ім. П. Сагайдачного (м. Яворів), загальновійськового полігону в/ч А 1089 (с. Старичі Львівської обл.), загальновійськового полігону в/ч А 1363 (м. Новомосковськ).

Так, за рахунок виїзної торгівлі товарообіг філій (Одеське управління військової торгівлі, Житомирська філія, Львівська філія, філія «Військторг») за період 2014–2017 рр. збільшився на 300%.

У зв'язку з інфляцією відбудеться збільшення цін на продукти та продукцію, ціни зростуть кожного року в середньому на 0,08%. При цьому надходження від реалізації товарів збільшаться так:

Плановий обсяг реалізації товарів по галузі «Торгівля» становить:

2018 р.: $(70685,0 \times 0,08 = 5654,8 \text{ тис грн})$ $(70685 + 5654,8 = 76340 \text{ тис грн})$, де 70 685 тис грн – дохід від реалізації товарів; 0,08 – коефіцієнт інфляції;

2019 р.: $(76340,0 \times 0,08 = 6107,2 \text{ тис грн})$ $(76340,0 + 6107,2 = 82447 \text{ тис грн})$, де 76 340 тис грн – дохід від реалізації товарів; 0,08 – коефіцієнт інфляції;

2020 р.: $(82447,0 \times 0,08 = 6595,7 \text{ тис грн})$ $(82447,0 + 6595,7 = 89042,7 \text{ тис грн})$, де 82 447 тис грн – дохід від реалізації товарів; 0,08 – коефіцієнт інфляції;

2021 р.: $(89042,7 \times 0,08 = 7123,3 \text{ тис грн})$ $(89042,7 + 7123,3 = 96166 \text{ тис грн})$, де 89 042,7 тис грн – дохід від реалізації товарів; 0,08 – коефіцієнт інфляції.

Галузь Громадське харчування становить:

2018 р.: $(24962,9 \times 0,08 = 1997,0 \text{ тис грн})$ $(24962,9 + 1997,0 = 26960,0 \text{ тис грн})$, де 24 962,9 тис грн – дохід від реалізації товарів; 0,08 – коефіцієнт інфляції;

2019 р.: $(26960,0 \times 0,08 = 2156,8 \text{ тис грн})$ $(26960,0 + 2156,8 = 29116,8 \text{ тис грн})$, де 26 960,0 тис грн – дохід від реалізації товарів; 0,08 – коефіцієнт інфляції;

2020 р.: $(29116,8 \times 0,08 = 2329,3 \text{ тис грн})$ $(29116,8 + 2329,3 = 31446,1 \text{ тис грн})$, де 29 116,8 тис грн – дохід від реалізації товарів; 0,08 – коефіцієнт інфляції.

Таким чином, подальші надходження грошових коштів збільшуватимуться в тому числі за рахунок інфляції.

Разом із цим проводяться заходи щодо організації роботи та матеріально-технічного забезпечення діяльності чотирьох польових відділень торгівлі в містах проведення антитерористичних операцій, а саме:

- здійснюється реєстрація «об'єктів торгівлі» у відповідних підрозділах ДФС за місцем здійснення торговельної діяльності;
- забезпечуються пост-терміналами для здійснення безготівкового розрахунку;
- оформлюються реєстратори розрахункових операцій;
- отримано ліцензії на право здійснення торгівлі тютюновими виробами;
- проводяться заходи щодо порядку ціноутворення та асортиментного переліку товарів;
- проводяться заходи щодо підбору персоналу (з особовою медичною книжкою).

Так, за рахунок торговельної діяльності одного польового відділення дохідна частина Концерну орієнтовно збільшиться на 8 640,0 тис грн на рік, а саме:

Сума середнього чеку на день становить близько 80,0 грн., у середньому потік відвідувачів на день становить близько 300 осіб.

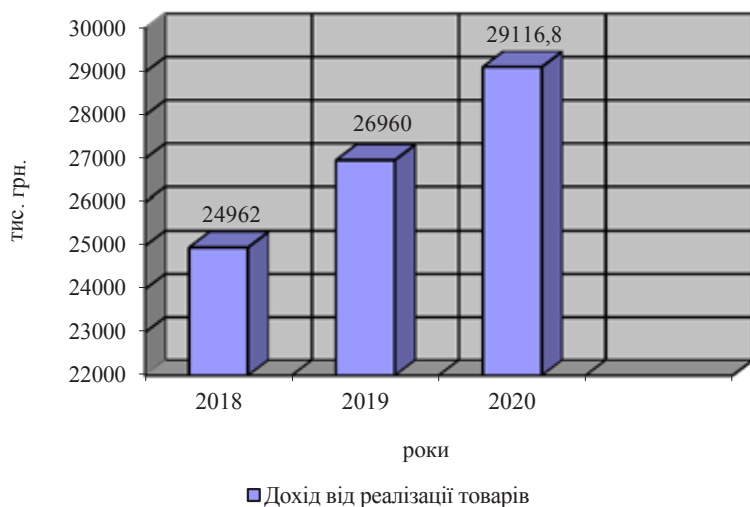

Рис. 2. Дохід від реалізації товарів по галузі «Громадське харчування»

Таблиця 1

Дохідна частина Концерну

Найменування закладу	Середній чек, тис грн	Потік відвідувачів, осіб	Дохід на день, грн	Дохід на місяць, грн	Дохід на рік, грн
Польове відділення № 1	80,0	300	24 000,0	720 000,0	8 640 000,0
Разом	80,0	300	24 000,0	720 000,0	8 640 000,0

Слід зазначити, що в подальшому наявна можливість збільшення надходжень від торгівельної діяльності та громадського харчування на 35% за рахунок таких заходів, як:

- організація якісного та своєчасного товарозабезпечення необхідним асортиментом продовольчих та непродовольчих товарів;

- розширення у товарообігу сегменту товарів військового асортименту та забезпечення стійкою тенденцією росту закупівлі та реалізації товарів цієї групи;

- забезпечення відкриття нових об'єктів торгівлі, громадського харчування та поновлення роботи раніше закритих;

- розміщення стаціонарних та пересувних торговельних точок на території військових частин;

- збільшення мереж літніх майданчиків та вдосконалення обслуговування споживачів у місцях відпочинку (південні райони);

- здійснення максимальної адаптації структурної і територіальної організації роздрібною торговельною мережі та мережі громадського харчування до стереотипів і моделей поведінки споживачів та їхніх запитів (перепрофілювання закладів);

- поліпшення торгового обслуговування, пришвидшення руху товару до споживача та впровадження методів позамагазинного продажу товарів (Інтернет-магазини);

- підвищення технічного та технологічного рівнів торговельної мережі, продовження роботи щодо модернізації об'єктів та впровадження сучасних методів обслуговування покупців;

- збільшення ефективності використання площ, які використовуються в торговельній діяльності та для надання послуг громадського харчування.

- організація роботи солдатських чайних за принципом, що чайна є не лише пунктом харчування, а й місцем відпочинку для військовослужбовців;

- ширше впровадження надання додаткових послуг для військовослужбовців;

- забезпечення наявності обідньою продукцією у солдатських чайних для організації харчування військовослужбовців;

- збільшення реалізації продукції власного виробництва за рахунок поліпшення діяльності діючих борошняних, кондитерських цехів та організації діяльності нових виробничих потужностей;

- упровадження у цехах прогресивних технологій із застосуванням сучасних інгредієнтів під час виробництва продукції;

- здійснення пошуку ринків збуту кондитерських борошняних виробів;

- із метою конкурентоспроможності закладів громадського харчування розширення асортименту власної продукції та розроблення фірмових страв та виробів;

- створення матеріально-технічної бази для надання виїзних послуг (обслуговування в місці замовника). Через рекламу в засобах масової інформації,

розміщення інформації в спеціалізованих каталогах, участь у спеціалізованих виставках просувати на ринок послуги з реалізації обідньої продукції на винос, виробництва високохудожніх виробів на замовлення, реалізації напівфабрикатів тощо;

- продовження співпраці з різними фондами щодо організації харчування малозабезпечених, соціально незахищених та інших верств населення;

- постійне проведення моніторингу, аналізу та контролю цін на товари та послуги по регіонах із метою вибору вигідних для підприємств комерційних угод із закупівлі товарів (за більш низькими закупівельними цінами), що сприятиме формуванню конкурентоспроможної роздрібною ціни;

- активна участь у торгах із надання послуг з організації харчування військовослужбовців Збройних сил України.

2) Проводяться заходи щодо ефективності використання площ, які використовуються в торговельній діяльності та для надання послуг громадського харчування, шляхом:

- відновлення непрацюючих військових чайних (реконструкція, модернізація, дообладнання, переобладнання);

- збільшення асортиментного переліку в наявних солдатських чайних (збільшення товарів повсякденного користування, збільшення асортименту тютюнових виробів, на зимній період збільшення гарячих напоїв);

- запровадження солдатських чайних у військових частинах, в яких незначна кількість закладів торгівлі та громадського харчування, для задоволення потреб військовослужбовців та членів їхніх сімей.

Ураховуючи, що для початку буде відновлено лише частину приміщень солдатських чайних, то з розрахунку можливо встановити, що надходження орієнтовно збільшаться на 11 520,00 тис грн (попереднє відновлення чотирьох солдатських чайних, які знаходяться в занедбаному стані).

3) Витрати на відновлення чотирьох солдатських чайних становитимуть 117,85 тис грн, дохід на рік відновлених закладів – 115 200,0 тис грн.

4) Концерном у 2018 р. намічено основні напрями розвитку туристичних підприємств: бази відпочинку «Ювілейна» (Одеська обл., Овідіопольський р-н, с. Молодіжне, вул. Набережна, 6) та бази відпочинку «Приморськ» (Одеська обл., Білгород-Дністровський р-н, смт Курортне, вул. Набережна, 5д).

Бази відпочинку мають інфраструктуру (номерний фонд закладів налічує 500 ліжко-місць) для повноцінного, комфортабельного відпочинку та оздоровлення військовослужбовців, членів їхніх сімей, працівників Збройних сил України та інших верств населення.

Одним із важливих аспектів діяльності баз повинно стати виконання заходів щодо задоволення попиту населення на конкретні види послуг та поліпшення їхньої якості, комфорту, збереження та раціонального

використання природних лікувальних ресурсів, підвищення рентабельності, а саме:

– проведення заходів, спрямованих на забезпечення баз для роботи протягом року, а не сезонно;

– систематичне поновлення на сайтах інформації щодо баз відпочинку та надання її в рекламні агентства;

– залучення для відпочинку на базах різних категорій населення (дітей, учасників бойових дій, чорнобильців, спортивних команд тощо), що дасть змогу заповнити номери в міжсезоння;

– збільшення ліжок-місць за рахунок реконструкції та ремонту наявного фонду приміщень та номерів.

Орієнтовні витрати на переоснащення та відновлення номерного фонду та інше становитиме в середньому 131,85 тис грн. Це дасть змогу приймати $\approx$ на 20% відпочиваючих більше, ніж в попередньому відпусковому сезоні;

– розширення сфери послуг за рахунок облагородження спортивних майданчиків (волейбольного, футбольного та баскетбольного);

– вдосконалення роботи медичних пунктів, забезпечення їх медикаментами, необхідними для надання першої медичної допомоги, та організація лікувальних кабінетів (фізіопроцедурного, масажного);

– розчищення та обладнання майданчиків під розміщення туристичних палаток;

– організація різноманітних культурно-масових заходів та відкриття кафетеріїв на території баз відпочинку, де відпочиваючі зможуть проводити своє дозвілля у вечірній час;

– на території бази відпочинку «Ювілейна», в приміщенні центрального корпусу, організувати прокат пляжного інвентаря (м'ячів, парасольок, надувних матраців та кругів);

– розміщення на базах відпочинку кіосків із продажу товарів продовольчої групи, передусім напоїв та морозива. У середньому дохід від кіосків становитиме 4 500 грн на день.

Виконання лише частини перерахованих заходів у подальшому дасть змогу збільшити дохід орієнтовно на 25% та призведе до збільшення на 1 477,5 тис грн на рік (5 910,2 тис грн за відпусковий період травня-вересня 2017 р.). За 10 років, відповідно, сума становитиме 14 775,0 тис грн.

5) Концерн надає послуги з миття особового складу на території кількох областей.

Слід зазначити, що даний комплекс Концерну має достатню потужність для забезпечення потреб усієї Київської області.

Слід також відзначити, що у зв'язку з посиленням Збройних сил України та подіями в АТО обсяги послуг із прання білизни та послуг лазень, які надаються військовим формуванням, із кожним роком значно зростають, що, відповідно, створює додаткові можливості для розширення та економічного розвитку даної галузі.

6) Структурні підрозділи Концерну надають послуги з ремонту та індивідуального пошиття одягу, формених головних уборів, індивідуального пошиття та ремонту взуття, перукарські послуги та ін.

Концерн має всі умови та необхідну кваліфікацію для повного забезпечення високого рівня під час пошиття форменого одягу, у тому числі й для вищого командного складу Збройних сил України.

Представники Таджикистану та Туркменістану планують у найближчі роки розширити співробітництво з дирекцією «Дома побуту та торгівлі» Концерну, що орієнтовно збільшить дохідність на 10%.

Проведення вищевказаних заходів дасть змогу підвищити ефективність та керованість Концерном і державними підприємствами.

7) Концерн має достатньо активів для забезпечення кредитних зобов'язань у рамках мирової угоди.

Таким чином, у межах мирової угоди Концерн зможе розрахуватися з наявними боргами та повернутися до провадження нормальної фінансово-господарської діяльності та виконання стратегічних оборонних завдань, які нині постали перед нашою державою.

Висновки. Таким чином, Концерну необхідно використовувати комплексний підхід до управління своїми фінансовими ресурсами. В умовах трансформації головною метою управління фінансовими ресурсами повинно бути забезпечення Концерну необхідними й достатніми коштами на основі дотримання таких принципів: аналізу фінансового стану та оцінки перспектив його розвитку; аналізу структури й ціни фінансових ресурсів, їх оптимізації й структуризації; вироблення політики зростання й раціонального розподілу прибутку; визначення податкової та цінової політики Концерну; формування політики з розширення виробничої та фінансово-інвестиційної діяльності; диверсифікації вкладень капіталу з урахуванням реальної ринкової кон'юнктури, перспектив розвитку організацій та впливу макроекономічних чинників зовнішнього середовища.

Отже, від ефективної організації та правильного управління фінансовими ресурсами підприємства залежить як його фінансово-економічний стан, так і його положення на ринку в сучасних конкурентних умовах.

Список використаних джерел:

1. Александрова Г.М. Управління фінансовим ресурсозбереженням торговельних підприємств : автореф. дис. ... канд. екон. наук : 08.00.08 ; Донець, нац. ун-т економіки і торгівлі ім. М. Туган-Барановського, Донецьк, 2009. 19 с.
2. Григораш Т.Ф. Шляхи вдосконалення управління фінансовими ресурсами підприємства. *Економічні науки*. 2014. № 10(13). С. 59–61.
3. Кузьмін О.Є., Тимошук М.Р., Фещур Р.В. Методи оцінювання потенціалу розвитку підприємств. *Економіка: проблеми теорії і практики*. Харків : ХЕУ, 2005. С. 374–383.
4. Міценко Н.Г., Кумечко О.І. Ресурсний потенціал підприємства: сутність, структура, стратегія використання. *Науковий вісник НЛТУ України*. 2010. Вип. 20.9. С. 193–198.
5. Сердак С.Е. Принципи ефективного управління ресурсами суб'єктів господарювання. *Академічний огляд*. 2008. № 2. С. 83–88.
6. Шаманська О.І. Основні напрями підвищення ефективності управління ресурсним потенціалом підприємства. *Актуальні проблеми економіки*. 2012. № 6. С. 166–172.
7. Шевченко В.О. Напрями використання фінансових ресурсів підприємств. *Фінансове право*. 2014. № 5. С. 126–133.

References:

1. Aleksandrova G. M. (2009) Upravlinnya finansovy`m resursozberezhennyam torgovel`ny`x pidpry`yemstv [Management of financial resources saving of trade enterprises]: avtoref. dy`s. ... kand. ekon. nauk: 08.00.08; Donecz. nac. un-t ekonomiky` i torgivli im. M. Tugan-Baranovs`kogo. Donecz`k, 2009. 19 p. (in Ukrainian)
2. Grigorash T. F. (2014) Shljahi vdoskonalennja upravlinnja finansovimi resursami pidpriemstva [Ways to improve the management of financial resources of the enterprise]. Ekonomichni nauki, no 10(13), pp. 59–61. (in Ukrainian)
3. Kuz`min O. E., Timoshuk M. R., Feshhur R. V. (2005) Metodi ocinjuvannja potencialu rozvitku pidpriemstv [Methods of potential development potential development]. Ekonomika: problemi teorii i praktiki. Harkiv: HEU, pp. 374–383. (in Ukrainian)
4. Micenko N. G., Kumechko O. I. (2010) Resursnij potencial pidpriemstva: sutnist', struktura, strategija vikoristannja [Resource potential of enterprises: daily life, structure, strategy]. Naukovij visnik NLTU Ukraïni: zb. nauk.-tehn. prac'. Vol. 20.9, pp. 193–198. (in Ukrainian)
5. Serdak S. E. (2008) Principi efektyvnogo upravlinnja resursami sub'ektiv gospodarjuvannja [Principles of effective resource management of business entities]. Akademichnij ogljad, no 2, pp. 83–88. (in Ukrainian)
6. Shamans'ka O. I. (2012) Osnovni naprjamki pidvishhennja efektyvnosti upravlinnja resursnim potencialom pidpriemstva [The main steps in managing the efficiency of managing the resource potential of the company]. Aktual'ni problemi ekonomiki, no 6, pp. 166–172. (in Ukrainian)
7. Shevchenko V. O. (2014) Naprjami vikoristannja finansovih resursiv pidpriemstv [Directions for the use of financial resources of enterprises]. Finansove pravo, no 5, pp. 126–133. (in Ukrainian)